

Kansalaisjärjestöakatemia

Katse tulevaisuuteen

– turvallisuus ja hyvinvointialueiden yhteistyö

Tilaisuuden yhteenvetoraportti

syksy 2022

allianssi

Kansalaisareena

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIIITTO

Näkövammaisten liitto

Punainen Risti
Röda Korset

Avoin
Hallinto

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

SOSIAALI- JA
TERVEYSJÄRJESTÖJEN
AVUSTUSKESKUS

Kansalaisjärjestö-
akatemia

Mikä on kansalaisjärjestöakatemia?

- Valtiovarainministeriön avoimen hallinnon hanke on järjestänyt valtakunnallisia kansalaisjärjestöakatemia-tapahtumia vuodesta 2020 yhteistyössä kansalaisjärjestöjen ja oikeusministeriön kanssa.
- Tapahtuman tavoitteena on lisätä hallinnon ja järjestöjen välillä yhteistä ymmärrystä, vuorovaikutusta ja yhteistyötä sekä vahvistaa virkahenkilöiden kansalaisjärjestötoiminnan tuntemusta.
- Tapahtumateemat vaihtuvat ja ne valitaan yhteistyössä järjestäjien kesken.
- Tapahtumasta voi järjestää myös alueellisia tilaisuuksia alueiden paikallisten hallintojen ja kansalaisjärjestöjen yhteistyössä.
- Kansalaisjärjestöakatemia auttaa ymmärtämään kansalaisyhteiskunnan ja kansalaisjärjestöjen rooleja ja merkitystä demokratian ja koko yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta.

Tiivistelmä syksyn 2022 tilaisuudesta

- Kyseessä oli viides valtakunnallinen kansalaisjärjestöakatemia
- Tapahtuma-aika: 3.10.2022 klo 9:00 - 12:15 (hybridisti)
- Paikka: valtiovarainministeriön kokouskeskus sekä suoratoisto ja Teams
- Aihe: Katse tulevaisuuteen – turvallisuus ja hyvinvointialueiden yhteistyö
- Ohjelman sisältö: avauspuhe, paneelikeskustelu ja puheenvuorot
- Osallistamistapa: pienryhmäkeskustelut
- Osallistujamäärä: yhteensä yli 100 hlöä (paikalla: n. 40 etänä: 88)
- Järjestäjät: avoimen hallinnon hanke (tiimi), 8 kansalaisjärjestöä ja oikeusministeriö

OHJELMA ja ESITYSMATERIAALIT

Avoimen hallinnon nettisivuilla:

<https://avoinhallinto.fi/verkostot/kansalaisjarjestoakatemia/>

Ohjelma ja esitysmateriaalilinkit

- **9.00 Tervetuloa ja katse tulevaan hallituskauteen** – Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan hallitusohjelmakannanotto ja ministeriöiden tulevaisuuskatsaukset
Kristiina Kumpula, pääsihteeri, Suomen Punainen Risti [Diat](#)
- **9.20 Vuoropuhelua turvallisuudesta** – kansalaisjärjestöjen roolista, hallinnon ja järjestöjen kumppanuudesta, paneelin vetäjänä ylijohtaja Juha Sarkio valtiovarainministeriöstä
Teija Tiilikainen, Hybridikeskuksen johtaja
Sirpa Pietikäinen, europarlamentaarikko
Johanna Suurpää, ylijohtaja, oikeusministeriö
Susanna Huovinen, hallintopolitiikan alivaltiosihteeri, VM, [videotervehdys YouTube](#) 3:23 min
- **10.10 Hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyminen** – kansalaisjärjestöjen ja hallinnon yhteistyö
Riitta Särkelä, sosiaalineuvos, pääsihteeri, Ensi- ja turvakotien liitto [Diat osa 1](#), [Diat osa 2](#), [Diat osa 3](#)
Nico Vehmas, johtava erityisasiantuntija, Länsi-Uudenmaan hyvinvointi alue [Diat](#)
- **Smoothietauon** CERV-rahoitusohjelman mainospala
Juha Niemelä, kansallinen CERV-yhteyspiste, Oikeusministeriö [Dia](#)

PIENRYHMÄKESKUSTELUJEN YHTEENVEDOT

Avoimen hallinnon nettisivuilla:

<https://avoinhallinto.fi/verkostot/kansalaisjarjestoakatemia/>

Pienryhmäkeskusteluista

- Kansalaisjärjestöakatemiassa järjestettiin osallistujille pienryhmäkeskusteluja yhteisen ymmärryksen syventämiseksi aamupäivän aiheesta. Aihe oli kaikissa ryhmissä sama: Turvallisuus ja hyvinvointialueiden yhteistyö.
- Järjestöt fasilitoivat pienryhmäkeskustelut paikan päällä ja Teamsissa.
- Keskusteluista kirjattiin muistiinpanot jokaisessa pienryhmässä ja niistä on koottu yksi yhteinen yhteenveto tähän diasarjaan.
 - Keskusteluissa esiinnousseet ajatukset on pyritty kirjaamaan yhteenvetoon kertaalleen eri teemojen alle. Satunnaista toistoa voi olla, jos jokin ajatus on oleellisesti liittynyt kahteen eri teemaan.
- Yhteenveto on vapaasti kaikkien käytettävissä avoimen hallinnon nettisivuilta.
 - Keskusteluissa esiinnousseita asioita edistetään myös avoimen hallinnon hankkeessa.
- Keskusteluissa esiinnousseita teemoja olivat:
 - Järjestöjen rooli ja toiminta, yhteistyö, hyvinvointialueet, turvallisuus, osallistuminen ja kuuleminen, demokratia, rahoitus, lapset ja nuoret.

Pienryhmäkeskustelut: Järjestöjen roolista

- Järjestöt ovat välttämätön osa yhteiskuntaa. Järjestöillä on oma identiteettinsä, erityisalansa ja toiminnan lähtökohdansa. Palveluntuottajaidentiteetti syö kansalaisjärjestöidentiteetin. Järjestöjen tehtävänä on tuoda arjen ääniä hallintoon päin. Järjestöt tavoittavat paljon palveluita käyttäviä ja vaarana on menettää tarpeiden havaitsijan rooli.
- Kansalaisjärjestöillä on oma roolinsa, ne eivät vain täydennä. Järjestöt itse viestivät huonosti, miten ne eroavat julkisesta tai markkinatoiminnasta. Jos on mielikuva puuhastelusta, järjestöjen viesti ei välity.
- Järjestöissä vapaaehtoiset ja ammattilaiset toimivat rinnakkain (esim. vapaa-ehtoinen pelastuspalvelu). On virheajatus, että vapaaehtoiset olisivat epäpäteviä. He vain tekevät vapaaehtoistöitä omalla ajallaan. Yrityspuolella järjestöt identifioidaan kapeasti vapaaehtoistoiminnan kautta.
- Järjestöjen pitäisi itse ymmärtää ottaa vastuuta siitä, että ne huomioidaan (myös hyvinvointialueiden toiminnassa). Nyt järjestöissä koetaan, että ollaan jotenkin altavastaajia. Konkretia puuttuu.

Pienryhmäkeskustelut: Järjestöjen toiminnasta

- Järjestötoiminnan jatkuvuuden turvaamisessa on huomioitava ikääntymisestä aiheutuva jäsenkato ja uusien ihmisryhmien saavuttaminen. Järjestöt ovat vaakalaudalla. Miten tuotetaan järjestöjen roolia ja tarpeellisuutta uudelleen? Miten pitkäikäisten järjestöjen arvoja ja toimintaa voidaan tuoda hyvinvointialueille?
- Isoja kysymyksiä, kun väestö ikääntyy. Miten tuodaan tämä niin, että jokainen voi itse tehdä jotain? Väestön ikääntyminen on positiivinen asia. Olemme tehneet paljon töitä, jotta saisimme elää pitkän elämän. Ikääntyvällä väestöllä on paljon annettavaa ympärillään oleville.
- Myös sisäisen järjestödemokratian kehittäminen on paikallaan ja järjestöissä voitaisi kokeilla uusia demokratian muotoja. Järjestöt tavoittavat hyvin niiden kohderyhmiä ja voisivat tämän ansiosta edistää päätöksentekoa myös fasilitoimalla konkreettista osallistamista.
- Kansalaistoiminta kaupungeissa on jälkijunassa.
- Kumppanuus ja sen sanoittaminen on tärkeää. Kumppanuutta tarvittaisiin hyvin paljon enemmän.

Pienryhmäkeskustelut: Yhteistyöstä

- Luottamus syntyy kaikkien aidosta yhteistyöstä.
- Aito yhteistyö: On vaikea saada kuvaa, missä pitäisi olla mukana ja halutaanko kuulla aidosti vai täyttää järjestökiintiö. Missä vaiheessa pystyy vaikuttamaan lainsäädännön kehittämiseen on olennaista.
- Hyvä yhteistyö edellyttää arvostusta ja osallisuus luo turvallisuuden tunnetta, mille on kysyntää tänä päivänä.
- Yhteistyön kehittämisessä on tärkeää saada myös palautetta, jotta järjestöt voivat kehittää omaa toimintaansa (esim. Marttojen tilannekuvatiedon käyttö pandemian aikana). Aito vuorovaikutus on kaksi suuntaista ja takasin reflektointi on tärkeää.
- Ratkaisu löytyy ruohonjuuritasolta, kun ihminen kohtaa ihmisen. Arjen kohtaaminen viranhaltijan kanssa lisää kriisinkestävyyttä.
- Järjestöjen ja hallinnon välisen yhteistyön osalta ennakoajatusten ja esteiden poistaminen auttaisi.
- Järjestöjen välillä pitäisi olla enemmän yhteistyötä ja myös rahoittajien silloja pitäisi purkaa.

Pienryhmäkeskustelut: Hyvinvointialueista

- Hyvinvointialueilla uuden rakenteen muodostuminen ja järjestötoiminnan hyödyntäminen on haaste. Yhteistyö järjestöjen kanssa tuo hyvää, mutta haastaa, koska monet järjestöt toimivat paikallisesti.
- Hyvinvointialueiden lähtökohtana on kaikille yhdenmukaiset palvelut. Nyt on huoli siitä, miten 22 erillistä ratkaisua tulee auttamaan ongelmien ratkaisussa. Huoli on myös alueiden yhdenmukaisesta avustusten kohdentumisesta esim. pelastuspalvelualalla. Samoin kumppanuuksien, kuulemisen ja osallisuuden rakentumisessa on 22 aluetta.
- Alueet ovat erilaisia ja järjestöt ovat kiinni alueilla. Ohjautuminen ei voi tapahtua ylhäältä ja kaukaa vaan kansalaisyhteiskunta nousee ruohonjuuritasolta. Olisi saatava valtakunnalliset keskusjärjestöt ja verkostojärjestöt dialogiin ja vaikuttamaan. Odotus on, että jokainen liitto tukee kaikkia ja tarvittaisi ymmärrystä ja aitoa dialogia.
- Kuntapuolella puheissa on tahtotila, mutta on huoli, johtaako se mihinkään. Ja miten saadaan jalkautettua asiaan uskovien virkamiesten hyvä tahto. Kentällä on myös muutospelkoa.
- Alueilla suurimalla osalla on putkessa avustussysteemejä ja vain muutamilla alueilla on ongelmia. Pienemmät alueet ovat olleet ketterämpiä.
- Kansalaisyhteiskunnassa väkirikkaat alueet jäävät jälkeen ja huolettaa, että kansalaistoiminta kaupungeissa on jälkijunassa.

Pienryhmäkeskustelut: Turvallisuudesta

- Turvallisuus on nähtävä laaja-alaisesti ja ihmislähtöisesti. Sote-puoli ja hyvinvointialueet korostuvat, mutta tunnistetaan ja ymmärretään pelastustoimen ja -alan merkitys koko yhteiskunnassa. Tähän liittyy myös mielenterveystyö, päihdetyö yms.
- Kriisejä tulee varmasti jatkossakin ja nyt pitäisi vahvistaa yhteistyötä hyvinvointialueilla ja siten yhteiskunnan kriisin kestävyyttä. On tärkeä toimia paineistetussakin tilanteessa ja kiireessä yhdessä. Kriisit eivät ole menossa minnekään.
- Kansalaisjärjestöjen ja turvallisuuden yhteyttä ei aina nosteta esille, vaikka luottamuksen luomisella on olennainen rooli.
- Kentällä on muutospelkoa. Miten ihmiset kokisivat olevansa toimijoita eikä vain huolestuneita? Osa ihmisistä pelko ajaa toimintaan, toisia se lamaannuttaa ja ahdistaa erilaisiin riippuvuuksiin. Kun yhteinen pelko kuullaan ja jaetaan, siitä syntyy voimaa. Miten hallinto edistää toimijuutta kuuntelemalla paremmin?
- Resilienssi on yksilötasolla mielen voimavara. Jaksetaan paremmin elää kriisien keskellä, kun voidaan luottaa, että löytyy oikeat kumppanit. Ratkaistaan ongelmat yhdessä ja viranhaltija voi lähestyä ongelmaa ratkaisukeskeisesti. On tärkeää tunnistaa haasteita ja samalla olla ratkaisukeskeinen. Kaikilla tasoilla kuunnellaan. Kun huoli on yhteinen, mennään ratkaisukeskeisesti eteenpäin.
- Pelastuslaitokset ovat jo valmiiksi 22 organisaatiota. Pela-sote-yhteistyö voi tuottaa hyvää ja parempaa turvallisuutta, kun hauraimmat asuvat yksin.
- Esimerkki pandemian ajalta mm. Martoilla tilannekuvatiedon ylläpito ja kasvomaskikampanja keväällä 2020 jo ennen kuin maskiasia aktivoitui laajemmin.

Pienryhmäkeskustelut: Osallistumisesta

- Osallistumiseen ja vaikuttamiseen on tarjottava erilaisia rooleja. Usein osallisuus ja osallistaminen jäävät vain kauniiksi sanoiksi.
- Viranomaiset järjestävät foorumeita, joissa kansalaisjärjestöt saavat kansalaisen äänen kuuluviin. Kansalliset dialogit ovat tulossa ja sinne toivotaan osallistumista ja innostusta. Tarvitaan eri tason tapoja osallistaa ihmisiä järjestöjen kerhoista valtiovallan foorumeihin.
- Järjestöjen tulee miettiä, miten saadaan erilaisten ihmisten ääni kuuluviin. Tehtävä on kannustaa ihmisiä itse tuomaan esiin arjen ongelmia. Kun he itse sanovat niitä ääneen, he ottavat myös helpommin vastuuta ratkaisuista.
- Tärkeää on, miten ihmiset ymmärtävät vaikuttamisen väyliä, sillä usein asiassa mennään hallintohimmelin kautta. Alueilla toivottavasti tehdään erilaisia kuulemisen tapoja ja hyödynnetään kokemusasiantuntijuutta – ei vain neuvottelukuntia, mitkä nekin ovat tärkeitä.
- Viranomaisen olisi varattava aikaa tavallisten ihmisten kohtaamiseen omassa toimenkuvassaan.
- Yhdistyslain uudistus ja siinä oleva tausta-aineisto on hyvä merkki osallistumisesta: aivan lainsäädännön alkuvaiheessa katsottiin kansalaisjärjestön kanssa yhdessä murroksia.

Pienryhmäkeskustelut: Kuulemisesta

- Aito kuuleminen on turvattava ja rakenteisiin on saatava oikeaa vuoropuhelua, joka voisi tuottaa kokonaan uutta ajattelua. Ihmisiä jää usein kuulematta, joten oleellinen kysymys on, ketä kuunnellaan, milloin ja mistä. On tärkeää, missä vaiheessa pystytään vaikuttamaan lainsäädännön kehittämiseen. Järjestöjä otetaan mukaan kommentoimaan ja legitimoimaan asioita, kun kaikki on jo valmista.
- Täydellistä kuulemistä on turha tavoitella, kaikki eivät ole kiinnostuneita tai ei halua kertoa mielipidettään. Pitäisi keskittyä heihin, jotka toivovat tulevansa kuulluksi ja osallisiksi. Syrjäytyneet tulee myös huomioida.
- Onko todella niin, ettei haluta aidosti vaikuttaa vai uskotaanko, että omalla osallistumisella ei ole merkitystä. Syiden purkaminen auttaisi.
- Kuulemistä ja valmistelutyötä voitaisi muuttaa monipuolisemmaksi, sillä on olemassa vahvoja ääniä eri ryhmiltä, jotka eivät pääse valmisteluun mukaan.
- Pitäisi olla enemmän ennakoivaa kuulemistä. Isoillekin järjestöille on hankala saada ihmiset ehtimään kaikkiin. Kuulemisessa on huomioitava, kuinka nopeasti kansalaisjärjestöt voivat muodostaa kantansa, sillä vapaaehtoisten työtä ei tehdä virka-aikana. Usein järjestöjen edustajille tulee suma lausuntojen antamisessa heinäkuun kesälomakuukaudelle.
- Järjestöavustuksia on tehty isolla kuulemisella maaliskuusta lokakuuhun.

Pienryhmäkeskustelut: Demokratiasta (ihmisten osallistuminen)

- Demokratia on oppimista ja äänestäminen on vain yksi tapa osallistua. On ajateltava, että voi vaikuttaa asioihin (esim. maahanmuuttajaväestön ongelma). On luotava alustoja tämä oppiminen mielessä, jotta lapset ja nuoretkin omaksuvat ajattelutavan, että voi vaikuttaa.
- Avoimeen ja vapaaseen demokratiaan kuuluu toimijoiden välinen kriittinenkin vuoropuhelu, jota tulee kestää oikealla tavalla. Kriittinen vuoropuhelu tulee paaluttaa kaikessa toiminnassa (ei hiljentää kaikin mahdollisin tavoin).
- Ei ole tutkimusta kansalaistoiminnasta (vapaaehtois- ja kansalaisjärjestötoiminnasta) kuten on esim. vaalitutkimusta, jossa tiedetään melko tarkkaan siihen osallistuminen. Keskustellaan, että ihmiset eivät sitoudu, mutta ei ole tutkimusnäyttöä, että osallistumisessa olisi tällaista muutosta. Tarvitaan tutkimusta, jotta voidaan pohjata osallistumiset jollekin faktalle. Varmasti on tapahtunut laadullista muutosta ja mm. ammattiyhdistysliike-osallistuminen on romahtanut.
- Järjestöissä on olennainen rooli luottamuksen rakentumisessa. Tulevaisuuskuva rakennetaan yhdessä. Vihapuheen ja maalittamisen kieltäminen ja kriminalisointi sekä kolmikantaisen ajattelun vahvistaminen on tärkeää. Jokaisella on oma roolinsa ja tämän viestin kirkastaminen on tärkeää.
- Digi pirstaloi: voit olla hyvin syvällä omassa kiinnostuksen kohteessa, mutta täysin tietämätön laajemmasta kontekstista.
- Neljäs sektori kasvaa: ihmiset menevät sinne, missä koetaan jokin asia merkitykselliseksi.

Pienryhmäkeskustelut: Rahoituksesta

- Tarvitaan ratkaisuja pysyvään vakaaseen rahoitukseen. Tietty prosentti valtion budjetista järjestötoimintaan toisi rauhaa ja rakenteellista selkeyttä. Rahoitukseen tarvitaan pitkäjänteisyyttä, ei hallituskausisidonnaisuutta.
- Hankerahoitusten ongelma on, että jalkautukseen ei tahdo riittää rahaa.
- Rahoitus ei tue tutkimusta.
- Mitä tapahtuu järjestöjen rahoitukselle, kun tulee budjettiongelmia?
- Yrityksillä on yhteiskuntavastuun nimissä mahdollisuus tukea järjestöjä monella tavalla. Järjestöt kilpailevat kuitenkin samoissa hankerahoituksissa ja asetelma on esteenä osaamisen jakamiselle.
- Rahoittajienkin siiloja pitäisi purkaa (esim. STEA, Palosuojelurahasto).

Pienryhmäkeskustelut: Lapset ja nuoret

- Osallistumaan opitaan osallistumalla. Sitä on tuettava pienestä asti – etenkin haavoittuvimmista oloista tulevilla.
- Lapsille ei ole vaikuttamisen välineitä. Lasten ja nuorten osallistamisessa ei pitäisi käyttää aikuisten tapoja (tässä lasten kokous ja sitten tulee aikuisten kokous). Aktiiviset nuoret ovat vain pieni joukko henkilöitä ja heidät halutaan kaikkialle. Vaikuttamisen kanavat on suunnattu aikuisille ja jos niitä ei koe mielekkäiksi, ei isossa osassa asioita ole paikkoja vaikuttaa. Siksi pitäisi kehittää toisenlaisia toteutustapoja: malli, peli, leikki, vapaaehtoisen tavoin...
- Lasten ja nuorten osallisuutta on kehitetty monissa hankkeissa. Opetussuunnitelmissa on kirjattu, että osallistetaan lapsia, jotta sukupolvi oppii pitämään puoliaan. Osallisuus kumuloituu: osa menee mukaan kaikkeen jo lapsuudesta alkaen. Osallisuus syntyy, kun oma ääni tulee kuulluksi – äänen kuuluminen voi olla pientäkin. Osallistamisen tavoista esimerkkinä on naapuruussovittelu, jossa lapset ja nuoret piirtävät turvallisuustilanteesta, kun naapurustossa on laajoja häiriöitä, joihin myös lapset osallistuvat. Ei tarvita laajempia tekniikoita ja digiä osallistamiseen.
- Lapsistrategiayksikön työn tarkentaminen ja miten viedään hyvinvointialueiden asiantuntijaporukoille ja ketkä katsovat sitä suhteessa hyvinvointialueisiin.
- Ministeriöissä ymmärretään, että ollaan kaukana, kun yritetään saada lapsiin ja nuoriin liittyvää kansalaispalautetta. Kumppanuutta tarvittaisiin enemmän.
- Digiraatimainokset pitäisi saada mobiilipeleihin.

KIITOS KUMPPANEILLE:

Kansalaisareena

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

allianssi

